

Ik vraag een gesprek aan met Lodewijk Asscher, wethouder Jeugd in Amsterdam. Ik ben wel benieuwd hoe in een grote stad tegen de ontwikkelingen binnen het jeugdbeleid wordt aangekeken. Tot mijn verbazing heb ik snel contact en is Asscher bereid met mij te praten. Maar een datum prikken met zo'n drukbezet man is nog niet zo gemakkelijk. We spreken elkaar in het stadhuis van Amsterdam.

Ik ben Amsterdammer en ik heb het goed

Op zoek naar de persoon achter de Amsterdamse wethouder Lodewijk Asscher

door Mirjam Diatlowicki

Ik vraag de wethouder zich voor te stellen. Voor Amsterdammers is Asscher een begrip, maar veel van onze lezers wonen elders. Asscher: 'Ik ben een Amsterdammer uit 1974 en heb twee kinderen. Ik heb het goed. Maatschappelijke betrokkenheid loopt als een rode draad door onze familie. Mijn ouders zijn allebei jurist, inmiddels gepensioneerd, maar nog wel actief. Mijn

moeder was hoogleraar Sociaal Recht en mijn vader was advocaat in het Sociaal Recht. Dat gaat ook al gauw over thema's die te maken hebben met het individu ten opzichte van de werkgeversorganisatie of ten opzichte van de overheid of de staat. Ik zie dat ook bij mijn beide zusters. Mijn oudste zuster is psycholoog, onderzoeker bij de Universiteit van Amsterdam. Zij

onderzoekt bijvoorbeeld de effectiviteit van programma's voor delinquente jongeren, maar ze is gepromoveerd op een onderzoek rondom vrijwillige hulpverlening in gezinnen, Home-Start. Mijn jongere zuster is gepromoveerd op de asymmetrische hersenontwikkeling van een bepaald soort Afrikaanse kikker, maar ze houdt zich nu bezig met allerlei bio-ethisch-juridische

Ouders en kinderen hebben heel veel stress en zorgen vanwege de voortdurende overdrachten.

kwesties, bijvoorbeeld rondom *saviour siblings*. Hoe ga je om met de ethische vragen als er een tweeling wordt geboren waarbij de één de ander zou kunnen redden? Dat soort moeilijke vragen. Mijn jongste broer is nu aan het solliciteren. Hij heeft rechten gestudeerd en wil graag de advocatuur in. Ik twijfelde tussen een studie rechten en psychologie. Ik heb een tijdje psychologie gedaan en dat vond ik ook buitengewoon interessant. Het was een keuze die voor de hand lag, omdat ik er wat meer van wist dan van andere dingen, maar voor de rest stond het ons vrij om te doen wat we wilden.

Onze achternaam is heel erg Joods-Amsterdams. Ik vind het altijd wel leuk als mensen de naam kennen, dat geeft een soort intimiteit. Je komt soms mensen tegen die voor de diamantslijperij Asscher gewerkt hebben of die daar iets mee hebben. Ik vind het wel een teken van worteling in deze stad. Er staat ook nog een mooie fabriek, maar voor de rest moet je die bekendheid vooral niet overschatten.

Er is een groep mensen die de naam heel veel zegt en voor wie het wel een betekenis heeft. Mijn grootvader, Lodewijk Asscher, heb ik goed gekend. Hij is in 2001 overleden. Hij heeft die fabriek jarenlang geleid en daardoor heb ik iets kunnen zien van een tijd die ik niet heb meegemaakt. Dat heb ik heel mooi gevonden. Het is dierbaar dat je daarvan soms nog iets terugziet en dat je daar de echo's van hoort.

Mijn grootvader vertelde me dat, toen hij in het vooroorlogse Amsterdam aan het

6 *Vakblad voor Contextuele Hulpverlening*

werk ging, door zijn vader, die voorzitter van de Joodse Raad was, eerst een jaar bij de vakbond werd neergezet om die kant van het leven te leren kennen. Hij werkte daar met Jan van Zutphen, vakbondsman en oprichter van sanatorium Zonnestraal in Hilversum. We spreken over 1932, hij was toen 18 jaar. Ik vind dat wel een mooi voorbeeld van zorgen.

Sinds 2006 ben ik wethouder in Amsterdam en sinds 2008 verantwoordelijk voor Jeugd: Onderwijs en Jeugdzorg. Vanaf 2002 zit ik in de gemeenteraad en ben ik altijd bezig met het thema jeugd, kinderen en alles wat daarmee samenhangt. Ik denk dat dit de reden is waarom u hier bent om dit interview af te nemen. Iets wat ik heel belangrijk vind is de vraag hoe je kinderen sneller kunt helpen als er een probleem is. Hoe je professionals beter in staat kunt stellen om hun werk te doen. En hoe je in de ingewikkelde, moderne samenleving zorg en hulp kunt bieden waar dat gewenst is. Dat is voor mij een groot thema, maar daarnaast houd ik me ook met veel andere dingen bezig. Zo ben ik verantwoordelijk voor het geld van de stad en doe ook iets op de Wallen. Ik probeer al enige jaren iets te doen aan de misstanden die daar spelen, zoals vrouwenhandel – vaak nog kinderen – afpersing, witwassen, drugshandel, zware criminaliteit. Voor mij is dat een hele logische rode draad, omdat ook dit gaat over mensen die kwetsbaar zijn en van wie

misbruik wordt gemaakt. Verder houd ik me bezig met het onderwijs. Dan heb je de hoogtepunten wel gehad. Dat is een beetje wat ik doe.'

Onlangs hadden we een gesprek met Sascha Baggerman, gedeputeerde voor de provincie Noord-Holland. Zij is druk bezig met de veranderingen waarbij steeds meer verantwoordelijkheden van de provincie naar de gemeente gaan. Wat betekent dit voor Amsterdam?

'Ik probeer daar op twee manieren naar te kijken. Ten eerste: hoe werkt het nu voor een kind dat iets nodig heeft? Als je je daarin verdiept, weet je dat dit ingewikkeld is. Ouders weten niet zo goed waar ze heen moeten, het is van toeval afhankelijk of je in het ene of in het andere traject komt. Ouders en kinderen hebben heel veel stress en zorgen vanwege de voortdurende overdrachten. Dat is dus iets waaraan ik wat zou willen doen. Een tweede manier om ernaar te kijken is de bestuurlijke kant. Hoe ziet de machinekamer er uit? Een paar jaar geleden heb ik dat laten analyseren. Hoe lopen de geldstromen, hoe lopen de verantwoordelijkheden? Als je dat van bovenaf ziet dan is het een soort röntgenfoto. Dat is schokkend, omdat het zo extreem complex is. Je voelt dat het idee dat instituties zich in zo'n omgeving institutioneel moeten gaan opstellen, ingebakken zit. Dat je dus niet doet wat je eigenlijk zou willen, namelijk dingen op het juiste niveau neerleggen en daarbij vooral de menselijke maat hanteren. Ik heb zelf altijd gevonden dat jeugdhulp en jeugdzorg niet zo heel veel anders zouden

moeten zijn dan strikt medische zorg. Je komt bij een betrouwbare figuur, bijvoorbeeld de huisarts, die heel veel dingen kan afvangen en rekening houdt met de context. Deze persoon weet ook waar je moet zijn als er wat meer nodig is en bij wie dat dan ook terugkomt. Dat hoeft niet de huisarts te zijn. Dat kan ook het ouder- en kindcentrum en in sommige gevallen de school zijn. Dan heb je een voor ouders en kinderen herkenbare structuur en een niet te hoge drempel.

Er is veel zorgmijndend gedrag. Ook zie je grote verschillen, waarbij opvalt dat de hoog opgeleide, witte ouders gemakkelijk hulp inroepen. Voor kinderen maakt het nogal wat uit of de politieauto of de ziekenwagen als eerste komt. Veel witte ouders zorgen dat de ziekenwagen als eerste komt. Veel allochtone ouders doen dat niet. Uit schaamte, gebrek aan vertrouwen in de instituties of vanwege onbekendheid met hoe het werkt, waarbij de kinderen dan vijf jaar later door de politie worden opgehaald. De zorg die volgt op het ingrijpen door de kinderrechtster is én veel later én veel beperkter.

Ik vind dat de structuurverandering moet worden aangegrepen om verbetering aan te brengen. Dat is mijn belangrijkste criterium. Ik denk dat het kan, maar dat het wel heel moeilijk is. Bij een structuurverandering bestaat het risico dat iedereen daar alleen maar als een architect naar gaat zitten kijken in plaats van naar de kinderen. Er zijn ook andere risico's, niet zo zeer voor de gemeente Amsterdam, maar in deze regio ligt ook de kleine gemeente Zeevang. Als

Modelmatig hebben we wel ideeën over hoe het beter zou moeten, maar in de praktijk is het nog niet gebeurd.

je te snel zegt: 'Succes, zoeken jullie het verder uit', dan heeft dat risico's. De kans bestaat dat het beter kan als je de afstand tussen licht werk – een opvoedcursus, een advies, misschien een therapie – en de zware OTS-kant, kleiner maakt. Als professionals er meer met elkaar over praten, als het meer vanuit één visie gebeurt. In Amsterdam hebben we bij de multiprobleemgezinnen enige jaren geleden gezegd – heel cliché: 'Eén gezin, één plan.' Ik denk dat wij er best ver in zijn om dat zo te doen, met vallen en opstaan. Je merkt dat het helpt. Die gezinnen worden minder cynisch en dat werkt positief door in het oplossen van de problemen die ze hebben. Voor de hulpverleners is het minder frustrerend omdat ze niet steeds opnieuw een intake en al het papierwerk hoeven te doen. Het gaat hier om multiprobleemgezinnen, dus de zware gevallen. Ook andere gezinnen moeten steeds meer op deze manier benaderd worden, want die raken vaak nog zoek in het systeem, zeg ik er in alle eerlijkheid bij. Modelmatig hebben we wel ideeën over hoe het beter zou moeten, maar in de praktijk is het nog niet gebeurd.'

Sascha Baggerman vertelde dat ook de geldstromen gaan veranderen. Voor een grote stad als Amsterdam zal dat anders zijn dan voor een dorp. Zij voorzagt grote problemen als elke gemeente min of meer voor zichzelf moet opkomen, als regio's moeten gaan

samenwerken en een regio dan zegt: 'Wij hebben geen last' of: 'Wij doen niet mee'. 'Het belangrijkste is dat je het kind gewoon als kind kunt behandelen en kunt zien wat het nodig heeft. Het moet in Den Haag wel geregeld worden, maar het zou een voordeel zijn als de geldstromen voor Jeugdzorg en GGZ dichter bij elkaar zouden komen. Je reguleert geldzaken aan de achterkant en het kind moet daar geen last van hebben. Er is echter ook een groot risico, met name voor kleine gemeentes, daarin heeft Sascha gelijk. Als je de zorg voor gesloten jeugdzorg, de zwaardere gevallen, zomaar patsboom zou decentraliseren en er verhuist een gezin met vijf kinderen met wie het echt slecht gaat naar bijvoorbeeld Zeevang, dan is zo'n gemeente failliet! Zo simpel is het dus ook.

Vanmorgen had ik toevallig een gesprek met de gedeputeerde Jeugdzorg van Flevoland, iemand die ook kleinere gemeentes bestuurd heeft. Hij was burgemeester van Hillegom, toen dat nog bestond. Hij vertelde dat weinig wethouders van kleine gemeentes zich realiseren dat het nogal persoonlijk kan worden, als zij straks verantwoordelijk zijn voor het uit huis halen van een kind. Het is een nogal heftige beslissing die je over je buurman neemt. In Amsterdam speelt dat minder. In het kader van de BOPZ (Wet bijzondere Opnemingen Psychiatrische Ziekenhuizen) hebben wij om beurten een week dienst. Elke nacht laat je dan een aantal mensen gedwongen opnemen. Amsterdam heeft twee keer zoveel inwoners als Flevoland, dus dat is

Vakblad voor Contextuele Hulpverlening 7

*Mensen krijgen veel
verantwoordelijkheid en gaan daar
goed mee om. Dat werkt dus heerlijk.*

ook een heel andere schaal. Dit zijn echter wel heel zware, persoonlijke risico's waarvan gemeentes zich vaak niet bewust zijn. Toch ben ik wel optimistisch. Ik denk dat we, zolang we erin slagen om het allereerste beeld van hoe een kind hier straks zijn weg in moet vinden voorop stellen, verbeteringen moeten kunnen realiseren.'

Als er dingen niet goed gaan, wat ongetwijfeld ook zal voorkomen, voelt u zich dan gesteund door de partij en de gemeente? 'Ik vind dat politiek een vak is dat je een tijdje beoefent en waarin je vooral risico's moet nemen. Daar krijg je mandaat voor. Dat is waarom ik denk dat ik er goed in ben, zeg ik zonder te willen opscheppen. Ik denk dat ik daar op een goede manier in zit. Ik voel me er niet van afhankelijk en ik vind het hartstikke mooi en leuk. Ik doe het ook echt om dingen te veranderen. Als eerste voel ik me altijd gesteund door de kleinste kring, dus mijn eigen gezin, mijn ouders, mensen die belangrijk voor me zijn. Daar vind ik ook de meeste rust in hoe ik mijn leven leid. Verder werk ik hier met heel integere professionals: het kleine team, maar ook mensen die voor mij aan het werk zijn in verschillende diensten. De afgelopen jaren ben ik daarin vrijwel nooit teleurgesteld geweest. Mensen krijgen veel verantwoordelijkheid en gaan daar goed mee om. Dat werkt dus heerlijk. Het probleem dat je aankaart heb ik bijvoorbeeld bij Bureau Jeugdzorg wel vaak gezien. Er is een groot verloop, de organisatie staat onder grote druk en de angst voor het

8 Vakblad voor Contextuele Hulpverlening

'Savannasyndroom' is echt een rol gaan spelen. Dat betekent dus dat je nog maar eens gaat administreren wat je gedaan hebt. Niet omdat het zinnig is, maar omdat je je juridische positie veilig wilt stellen. Onder de nieuwe leiding van het Bureau Jeugdzorg Amsterdam gaat dat beter. Wat je nodig hebt is weer een baas die dat managet. Die uitlegt: dit betekent het en dit betekent het niet en ik zal er voor je zijn als het een keer niet goed gaat.'

Het lijkt een maatschappelijk patroon dat er overal een schuldige aangewezen moet worden. 'We kunnen niet meer omgaan met pech in het leven. 'Pech moet weg', zei mijn docent privaatrecht vijftien jaar geleden, want zo lang is die trend al bezig. Het kan niet zo zijn dat je pech hebt. Er moet iemand aansprakelijk zijn. Dat is een maatschappelijk probleem.'

Als ik straks uitglijd kan ik zeggen: 'De gemeente heeft niet goed gestrooid.' 'Ja, of het is de schoenenfabrikant of de producent van sneeuw, Onze Lieve Heer. Ja, die heeft het ook al zwaar te verduren. Ik vind dat er twee aspecten aan zitten. De afgelopen jaren zijn we de professionals namelijk op een raar soort voetstuk gaan plaatsen. We hebben gezegd: 'Als je een fout maakt, moet je de gevangenis in'. Maar voor de rest doen we alsof professionals boven

iedere kritiek staan. Het beroep is daarmee eigenlijk gedevalueerd. Dat zien we ook in het onderwijs. Over de onderwijzers mag je niets zeggen. Over het onderwijs wel, maar over de onderwijzers niet. Ik vind dat vreemd. Als je vindt dat deze beroepsgroep belangrijk werk doet, dan moet je juist praten over hoe goed het werk wordt gedaan. Waar kan het beter? Doen ze het beter in Finland? Doen ze het beter in Groningen? Waarom doe je de dingen zo? Daarover wordt weinig gepraat. Voor een deel is de uitvoerder heilig. Intussen is diezelfde uitvoerder wel aansprakelijk als er iets misgaat, moet hij twintig formulieren invullen, wordt zijn sector permanent gepest en gaat niemand het werk meer doen, behalve uitzonderlijk gemotiveerde of juist uitzonderlijk slecht gekwalificeerde mensen.'

De werkers voelen zich onveilig en werken met gezinnen die zich ook onveilig voelen. 'Het effect is dat je, als je dezelfde mensen aanspreekt op de kwaliteit van wat ze doen, je een 'egelreactie' krijgt: 'We hebben het al zo zwaar, bemoei je er nu niet mee'. Dat vind ik een ongezonde situatie. Ik denk dat je een situatie moet creëren waarin je permanent praat over hoe goed je je werk doet, inderdaad vanuit een veilig gevoel dat je gewaardeerd wordt. Ik vind het verkeerd om alleen maar de juridisering en 'pech moet weg' te noemen, want die andere maatschappelijke trend is er ook. 'Ik geloof niet dat de wereld extreem veel beter zou zijn als er geen leiding meer gegeven wordt. Ik geloof dat er behoefte is

aan goede leiding. Door het management te noemen, krijgt het altijd een soort abstractie en wordt het ook verdachter. Ik zie kinderen op basisscholen met een goede directeur het beter doen. Dat zie ik ook bij Bureaus Jeugdzorg en in de jeugdhulpverlening. Een goede baas is heel prettig. Ik heb heel veel bewondering voor het werk dat hulpverleners doen, laat daar geen misverstand over bestaan, maar ik vind wel dat dit erbij hoort en dat er een balans moet zijn in het verhaal over 'de zielige hulpverlener'. Ik probeer heel erg te benadrukken dat ik vind dat programma's effectiever moeten worden en dat je vooral goed moet kijken naar het gezin of het kind waarover het gaat. Dat je moet aanvaarden dat sommige gezinnen langdurig structurele zorg nodig hebben. Dat, wat je ook verzint met een projectje en een contract tussen cliënt en aanbieder, het anders loopt. Sommige mensen hebben suikerziekte, sommige mensen hebben nierdialyse nodig, sommige mensen hebben hulp nodig bij het leiden van een gezinsleven. Oké, heb je dat ervoor over of niet? Ik denk het wel, want als je het er niet voor over hebt, groeien de kinderen niet goed op, lijdt de buurt daaronder, kunnen mensen geen bijdrage leveren aan de samenleving. Onderwijs zit ook in mijn portefeuille en zou daarin een rol kunnen spelen. Meer mannelijke kleuterleraren zouden al een verschil kunnen maken. Ik merk het bij mijn zonen. Zij groeien in een geheel feminiene omgeving op en dat blijft misschien wel zo tot de tweede helft van de middel-

Er zijn weinig rolmodellen over voor jongensdingen.

bare school. Dat is inderdaad wel anders dan toen ik op school zat. Er zijn weinig rolmodellen over voor jongensdingen. Ik heb laatst mensen welkom geheten die de lerarenopleiding gingen doen. Negenenveertig vrouwen en één man. Die ene man komt ongetwijfeld in de bovenbouw en gaat geen kleuterleider worden. Een oudere basisschoolleraar zei eens: 'Als je met een groep kinderen langs een heg loopt, zegt de juf: 'Pas op, maak die heg niet kapot', en de meester zegt: 'Jongens daar kun je in klimmen!' Een totaal andere manier om naar de werkelijkheid te kijken. Ik zie het thuis. Als ik die twee jongens niet

tijdig uitlaat, dan wordt het huis met de grond gelijk gemaakt, echt waar.'

Dan zou het vaderschap en het kleuterlerarschap dus ook meer aanzien moeten krijgen? 'Dat vind ik wel. Het moet ook een stoerder beroep zijn want dit werkt natuurlijk door. Het gaat volgens mij de goede kant op, daarin zijn veranderingen gaande. Mijn zoon wil baas van de brandweer worden, dus ik denk dat je dan tegen mannen moet zeggen: 'Je bent baas van de kleuterschool'. Dat soort elementen. Mannen willen altijd bewonderd worden, dat moet je inbouwen.' ◀